

Ідентичність як легітимація

Конструктивістський аналіз колективної ідентичності БРІКС, стратегічна автономія Бразилії та вибіркове застосування міжнародних норм у контексті російської війни проти України

Анотація

Стаття досліджує, як взаємодіють національна ідентичність Бразилії як автономної сили Глобального Півдня та колективна ідентичність БРІКС. Її головна теза виходить із припущення, що хоча БРІКС не встановлює зовнішньополітичні позиції держав-членів та Бразилії безпосередньо, проте створює нормативне й дискурсивне середовище, у якому дистанціювання від Заходу, неприйняття санкцій проти Росії, відмова від постачання зброї Україні та збереження політичного діалогу з Росією можуть подаватися як належні прояви автономії, миротворчості й багатополярності. Консенсусний характер БРІКС виробляє нормативний мінімалізм: декларації підтверджують суверенітет, територіальну цілісність і центральність ООН, але уникають визначення держави-порушника, коли нею є член групи. У випадку російської війни проти України це дозволяє Бразилії поєднувати формальну підтримку основних норм із небажанням підтримувати інструменти їх забезпечення. Така практика не тотожна підтримці вторгнення, проте послаблює універсальність норм і створює небезпечний прецедент їх вибіркового застосування.

Ключові слова: БРІКС; Бразилія; конструктивізм; колективна ідентичність; стратегічна автономія; легітимація; нормативний мінімалізм; Україна.

Abstract

This article examines the interaction between Brazil's national identity as an autonomous power of the Global South and the collective identity of BRICS. Its central argument is that, although BRICS does not directly determine the foreign policy positions of its member states, it creates a normative and discursive environment in which distancing from the West, rejecting sanctions against Russia, refusing to supply arms to Ukraine, and maintaining political dialogue with Russia can be presented as appropriate expressions of autonomy, peacemaking, and multipolarity. The consensus-based nature of BRICS produces normative minimalism: its declarations reaffirm sovereignty, territorial integrity, and the central role of the United Nations while avoiding the identification of the norm-violating state when that state is a member of the group. In the case of Russia's war against Ukraine, this enables Brazil to combine formal support for fundamental international norms with an unwillingness to endorse instruments intended to enforce them. This practice is not tantamount to supporting the invasion; however, it weakens the universality of international norms and establishes a dangerous precedent for their selective application.

Keywords: BRICS; Brazil; constructivism; collective identity; strategic autonomy; legitimization; normative minimalism; Ukraine.

Постановка проблеми

Досвід спілкування з бразильськими колегами щодо російської війни проти України часто зводиться до двох взаємовиключних пояснень. Перше трактує Бразилію як державу, чию політику визначає членство у БРІКС. Друге наполягає, що БРІКС майже не має значення, оскільки бразильська дипломатія задовго до створення групи поєднувала захист суверенітету з обережністю щодо санкцій, військових блоків та автоматичного приєднання до Заходу. Обидва

пояснення фіксують частину реальності, але втрачають проміжний рівень впливу, що є рамкою дослідження даної роботи — дискурсивну легітимацію.

Бразильська стратегія автономії через диверсифікацію справді передуює нинішній ролі БРІКС. Вона передбачає розширення партнерств, участь у коаліціях Півдня та уникнення залежності від одного центру сили (Vigevani & Ceraluni, 2007). Це пояснює спадкоємність поведінки: обережну реакцію на російсько-грузинську війну 2008 року, утримання під час голосування Генеральної Асамблеї ООН за територіальну цілісність України у 2014 році та відмову приєднатися до західних санкцій після 2022 року та ін. Але історична тяглість не доводить відсутності дискурсивного впливу БРІКС. Блок може не створювати ідентичність з нуля, але може закріплювати, трансформувати й робити його аргументи міжнародно прийнятними. Тому постає питання: якщо БРІКС не примушує Бразилію до конкретних рішень, чи створює його колективна ідентичність дискурсивне середовище, яке легітимізує ці рішення?

БРІКС як неформальний формат координації

БРІКС виник не як міжнародна організація з установчим договором і наднаціональними органами, а як неформальний формат політичної координації між великими державами, що розвиваються. Акронім BRIC був вперше застосований у 2001 американським економістом Джимом О'Нілом і спочатку позначав Бразилію, Росію, Індію та Китай як країни, економіки яких розвиваються (O'Neill, 2001). У 2009 році відбувся перший саміт лідерів BRIC, що ознаменував перетворення акроніма на формат міждержавної політичної координації. Блок ставив собі за мету створення «більш демократичного і справедливого багатопольярного світового порядку, заснованого на верховенстві міжнародного права, рівності, взаємній повазі, співпраці, скоординованих діях і колективному ухваленні рішень усіма державами» (BRIC, 2009). Після приєднання Південної Африки у 2011 році група дістала назву BRICS. У Санській декларації 2011 року група визначила себе як «важливий майданчик для діалогу та співробітництва» в економічній, фінансовій і розвитковій сферах та назвала свою

співпрацю інклюзивною і неконфронтаційною (BRICS, 2011). У тому самому документі учасники пов'язали власну роль із посиленням мультилатералізму, демократизацією міжнародних відносин і збільшенням представництва держав, що розвиваються. Попри позиціонування себе не як антизахідного та безпекового союзу, його вимога поступового реформування чинного міжнародного порядку формувалась саме через критику західноцентричних інституцій та односторонніх практик. Матеріальний вимір співпраці найбільш інституціоналізувався 2014 року зі створенням Нового банку розвитку (New Development Bank, NDB) та Пулу умовних валютних резервів Contingent Reserve Arrangement, CRA) (BRICS, 2014). Форталезька декларація визначила метою банку мобілізацію ресурсів для інфраструктури й сталого розвитку, а резервний механізм як інструмент реагування на короткостроковий тиск на платіжний баланс і доповнення наявної глобальної фінансової мережі безпеки (BRICS, 2014). Новий банк розвитку є найбільш формалізованою постійною інституцією, створеною в межах БРІКС. На відміну від політичного механізму групи, банк має міжнародну правосуб'єктність, постійну штаб-квартиру в Шанхаї, органи управління та власні фінансові ресурси. Водночас БРІКС не має спільної зовнішньої політики, секретаріату з наднаціональними повноваженнями або механізму примусу держав до виконання політичних рішень. Дослідники розглядають БРІКС не стільки як формальний альянс, із єдиною зовнішньополітичною дисципліною, стільки як гнучку мережу, учасники якої вибірково залучають різні інституції та коаліції для досягнення різних цілей. (de Carvalho, Anand & Naidu, 2025) Немає сумнівів, що країни БРІКС становлять надзвичайно неоднорідну групу, вони відрізняються за політичними системами, економічною потужністю та військовими можливостями і часто є не лише партнерами, а й суперниками (Roberts, Armijo, & Katada, 2018). Проте внутрішня неоднорідність та розбіжність країн-членів БРІКС необов'язково унеможлиблює формування спільної ідентичності: ба більше, її основою може бути спільне прийняття або заперечення певних норм і уявлень про міжнародний порядок. Важливо також згадати про координаційну роль, яку відіграють «шерпи та

сушерпи» – посадовці найвищих рівнів держав-членів, які попередньо узгоджують порядок денний і готують проекти підсумкових декларацій. Роль «шерпів» полягає в тому, щоб бути основним каналом комунікації між країнами БРІКС. (South African BRICS Think Tank, 2023). Таким чином, хоча цього механізму централізації недостатньо для формування єдиної зовнішньополітичної позиції, їх діяльність фактично компенсує потребу у постійно діючому секретаріаті для вироблення спільного дискурсу.

Конструктивістська теорія аналізу колективної ідентичності

Конструктивізм у теорії Александра Вендта розглядає держави як соціально сконструйованих акторів, чиї ідентичності та інтереси не є незмінними, а формуються й переосмислюються у процесі взаємодії в міжнародній системі. За конструктивістською теорією, актори у міжнародній системі визначають свої інтереси та поведінку на основі соціальних норм, цінностей та спільно прийнятих уявлень. Вендт підкреслює роль ідентичності та переконань у формуванні міжнародних відносин та зазначає, що фундаментальний принцип конструктивістської соціальної теорії полягає в тому, що «актори діють по відношенню до об'єктів, включаючи інших акторів, на основі значень, які ці об'єкти мають для них». (Wendt, 1992). Подібну позицію поділяють дослідники Аманда Перачі та Вільям Далдеган, які спираються на конструктивістську традицію та визначають, що «ідентичності та інтереси акторів соціально конструюються у процесі взаємодії» (Perachi & Daldegan, 2025). Аналіз, проведений авторами Густаво де Карвалью, Джаймал Ананд і Сануша Найду частково підтверджує гіпотезу про те, що формування спільної ідентичності дає змогу БРІКС подолати суттєві розбіжності між її членами. (de Carvalho, Anand & Naidu, 2025). Автори не досліджують колективну ідентичність у конструктивістському сенсі Вендта так детально, як Перачі та Далдеган, проте вони прямо говорять про формування «ідентичності, що не орієнтована на Захід». Виходячи з цього, ані інтереси Бразилії, ані структура БРІКС не є цілком

фіксованими й незалежними одне від одного. У типології Вендта існує 4 типи ідентичностей: корпоративна позначає внутрішнє уявлення держави про себе, типова — її належність до певної категорії держав, рольова — очікування, що виникають у відносинах з іншими, а колективна — часткове перенесення межі між «я» і «ми» (Wendt, 1999). Тривала координація, саміти, академічні форуми, спільні декларації та протиставлення «справедливого багатопольного порядку» західній односторонності можуть відтворювати певне уявлення про колективне «ми». Спираючись на це, можна стверджувати, що бразильська позиція щодо України формується не тільки стосовно Росії та України, а й через уявлення Бразилії про себе у відносинах із Заходом, Китаєм, БРІКС і ширшим Глобальним Півднем. У бразильському політичному та дипломатичному середовищі існує загальне й традиційне прагнення до міжнародного визнання Бразилії як «однієї з великих держав». Показово, що Бразилію часто ставлять в один ряд зі США, Китаєм, Індією та Росією як одну з небагатьох держав, що одночасно належать до найбільших за територією, населенням та економічною вагою (Brito Cruz, 2024). Тому Росія в такій перспективі може сприйматися не лише як партнер, а як представник категорії «великих держав», до якої Бразилія прагне належати. Послаблення привілейованого статусу існуючих центрів впливу може не відповідати інтересам Бразилії як країни, що претендує на ці ж самі прерогативи. Ще наприкінці 1970х років така модель політики Бразилії була описана бразильським економістом Руєм Мауру Мартіні як «субімперіалізм», що полягає у бажанні сформувати власну сферу регіонального впливу, водночас залишаючись залежною від панівної міжнародної ієрархії. (Luce, 2011). Проте ідентифікація країн-членів БРІКС, зокрема Китаю та Росії, як центрів впливу створює ризики для Бразилії щодо зближення з ними заради престижу та підвищення власного статусу, що описується в теорії міжнародних відносин як «bandwagoning for status».

Позиція БРІКС щодо російського вторгнення

Для визначення особливостей колективного дискурсу БРІКС, було проаналізовано декларації самітів групи, ухвалені починаючи з 2014 року. У таблиці 1 зіставлено спосіб позначення війни, згадки про відповідальність Росії та пропонувані форми реагування.

Таблиця 1. Декларації БРІКС							
Рік	Декларація	Позначення подій	Діалог / дипломатія	Звернення до окремих національних позицій	Статут ООН	Росія названа агресором	Відповідальність Росії
2014	Fortaleza	"situation in Ukraine"; "conflict"	+	–	+	–	–
2015	Ufa	"situation in Ukraine"; "conflict"	+	–	+ ¹	–	–
2016–2021	Goa–New Delhi	Україна не згадується	–	–	–	–	–
2022	Beijing	"situation in Ukraine"	+	+	–	–	–
2023	Johannesburg II	"conflict in and around Ukraine"	+	+	–	–	–
2024	Kazan	"situation in and around Ukraine"	+	+	+	–	–
2025	Rio de Janeiro	"conflict in Ukraine"	+	+	–	–	–
2026	New Delhi	Україна не згадується	–	–	–	–	–

¹ Через підтримку Мінських домовленостей, схвалених резолюцією Ради Безпеки ООН 2202.

Позначення: + індикатор прямо присутній у фрагменті про Україну; – відсутній.

Складено автором на основі даних BRICS Information Centre <http://www.brics.utoronto.ca/summits/index.html#brisbane>

Звертаючись до офіційних документів БРІКС від Форталезького саміту у 2014 році та протягом усіх наступних років, можна стверджувати, що спільні декларації послідовно підтримують Статут ООН, суверенітет і територіальну цілісність, і підкреслюють важливість дотримання міжнародного права та Статуту ООН, але водночас не засуджують суперечливі дії Росії. Натомість з'являються формули про «ситуацію в Україні», діалог, припинення вогню та «національні позиції» членів. Проте Росія прямо порушила ці принципи, а спільні декларації БРІКС не визначили Росію як агресора і не поклали на неї відповідальність за початок війни. Як зазначають Міхаела Папа та Чжень Хан, БРІКС підірвав плани західної політики щодо ізоляції Росії. (Para & Han, 2025). Збереження Росії як повноправного учасника БРІКС не лише послабило ефект її дипломатичної ізоляції, а й сприяли розширенню торгівлі з Росією окремими державами-членами (Gamio & Swanson, 2022) Москва змогла пом'якшити наслідки санкцій, перенаправивши торгівлю із західних ринків до БРІКС та інших країн з економікою, що розвивається.

Принципове заперечення західного імперіалізму та ігнорування російського щодо України створило потребу в існуванні середовища, де рішення Бразилії будуть сприйматися як послідовні та сумісні з її роллю як автономного глобального гравця. Лідери країн БРІКС часто зображували російсько-українську війну як наслідок імперіалістичних тенденцій Заходу, а не Росії (Appel, 2024). У такий спосіб дискурс БРІКС надає Бразилії колективно визнаний репертуар аргументів, сумісний із легітимацією її політики. Показовим прикладом є позиційний документ CEBRI *“Por que o BRICS é Estratégico para o Brasil?”*. У ньому участь Бразилії у групі систематично пов'язується зі стратегічною автономією, диверсифікацією партнерств, прагненням мультилатералізму і здатністю держави виступати мостом між Заходом та незахідними центрами сили (CEBRI, 2025). Значення документа полягає не в доведенні безпосереднього причинного впливу БРІКС на зовнішню політику Бразилії, а в демонстрації механізму її дискурсивної легітимації в бразильському зовнішньополітичному середовищі. Неприєднання до геополітичних таборів подається не як відсутність позиції, а як прояв автономії, збереження відносин із Росією як плюралізм партнерств, а відмова від конфронтаційних заходів як відданість діалогу та мирному

врегулюванню. Як зазначає дослідник Крістен Хоупвелл: «Замість того, щоб допомогти демократизувати ліберальний міжнародний порядок, сприяючи більшому плюралізму та протидіючи історичній маргіналізації Глобального Півдня, мовчазна підтримка БРІКС Росії у війні в Україні вказує на те, що блок не зміцнює, а підриває основні принципи ліберального порядку, включаючи національний суверенітет, ненапад, антиімперіалізм та верховенство права». (Hopewell, 2026)

Позиція Бразилії щодо російського вторгнення

Для виявлення загальної логіки бразильської позиції було проаналізовано голосування країни щодо ключових резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, пов'язаних із російською агресією проти України.

Таблиця 2. Голосування Бразилії за українські резолюції в ООН			
Symbol	Date	Title	Position
A/RES/68/262	27.03.2014	Territorial integrity of Ukraine	утрималась
A/RES/71/205	19.12.2016	Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol	утрималась
A/RES/72/190	19.12.2017	Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol	утрималась
A/RES/73/263	22.12.2018	Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol	утрималась
A/RES/73/194	17.12.2018	Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov	утрималась
A/RES/74/17	09.12.2019	Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov	утрималась
A/RES/74/168	18.12.2019	Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine	утрималась
A/RES/75/29	07.12.2020	Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov	утрималась
A/RES/75/192	16.12.2020	Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine	утрималась
A/RES/ES-11/3	09.12.2021	Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov : resolution / adopted by the General Assembly	утрималась
A/RES/76/179	16.12.2021	Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of	утрималась

		Sevastopol, Ukraine	
A/RES/ES-11/1	02.03.2022	Aggression against Ukraine	за
A/RES/ES-11/2	24.03.2022	Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine	за
A/RES/ES-11/3	07.04.2022	Suspension of the rights of membership of the Russian Federation in the Human Rights Council	утрималась
A/RES/ES-11/4	12.10.2022	Territorial integrity of Ukraine : defending the principles of the Charter of the United Nations	за
A/RES/ES-11/5	04.11.2022	Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine	утрималась
A/RES/77/229	15.12.2022	Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine : resolution	утрималась
A/RES/ES-11/6	23.02.2023	Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine	за
A/RES/78/221	19.12.2023	Situation of human rights in the temporarily occupied territories of Ukraine, including the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol	утрималась
A/RES/ES-11/7	24.02.2025	Advancing a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine	утрималась
A/RES/ES-11/8	24.02.2025	The path to peace	утрималась
A/RES/ES-11/9	12.03.2025	Return of Ukrainian children	утрималась
A/RES/ES-11/10	24.02.2026	Support for lasting peace in Ukraine	утрималась

Таблиця 2. Складено автором на основі даних UN Digital Library.

Варіативність голосування Бразилії за українські резолюції в ООН підтверджує автономію від голосування країн БРІКС, а також показує селективність: Бразилія частіше підтримує загальні норми й гуманітарні положення, ніж заходи покарання, відповідальності або політичної ізоляції Росії. За президентства Лули да Сілви політична спадкоємність супроводжувалася зміною способу легітимації. Якщо президент Жаїр Болсонару, президентство якого припало на російське вторгнення у 2022 році, передусім посилався на економічні інтереси та необхідність збереження російських добров (Reuters, 2022), то Лула частіше вбудовував аналогічні рішення у ширший дискурс миротворчості, багатополярності та критики західної конфронтації. Попри підтвердження засудження порушення територіальної цілісності України (Reuters, 2023a), у його заявах відповідальність за війну розподілялася між Росією,

Україною, НАТО, США та Європейським Союзом (Reuters, 2023b), пропонувалось обговорення територіальної належності Криму (Le Figaro, 2023), а постачання зброї Україні подавалося як чинник продовження бойових дій. Пошук Лулоу «третьої альтернативи» (Reuters, 2023c) закінчення війни в Україні нівелює основні чинники, як визначення та відповідальність агресора. Одночасне поєднання подібних заяв, які протилежать одна одній виробили загальну позицію «неприєднання», що представляється не як поступка Москві та загравання з агресором, а як необхідна умова автономної дипломатії й мирного посередництва. У цьому й полягає нормативний мінімалізм: принцип визнається, але порушник не називається, а питання наслідків виводиться за межі консенсусу. Проте з конструктивістської точки зору вибіркове застосування Бразилією принципу територіальної цілісності не є нейтральним. Якщо дотримання норм має суто інструментальний характер та позбавлене практичної ефективності, чи можна стверджувати, що відбувається процес втрати їх легітимності?

Проблема полягає не в тому, що Бразилія повинна автоматично підтримувати будь-яку західну санкцію чи постачати зброю. Універсальність норм не вимагає єдиного інструменту реагування. Проблема виникає, коли формальна підтримка територіальної цілісності систематично відокремлюється від визначення агресора, відповідальності та будь-яких практичних наслідків. Показовим прикладом нормативного мінімалізму стало утримання Бразилії під час голосування 7 квітня 2022 року за призупинення членства Росії в Раді ООН з прав людини. Бразилія пояснила свою позицію ризиком «поляризації та політизації», відсторонення ключових учасників і ускладнення мирного діалогу (Ministério das Relações Exteriores, 2022). Подібна логіка простежувалася в заяві представника Бразилії при ООН Роналду Кости Філью (2022), який визнаючи необхідність розслідування порушень прав людини в Україні, не назвав Росію ані агресором, ані головним суб'єктом цих порушень, використовуючи безособові формулювання «the conflict in Ukraine», «military action» і «hostilities». В обох випадках Бразилія підтверджувала загальні норми, але уникала визначення порушника та підтримки конкретних механізмів відповідальності.

Наслідки вибіркового застосування міжнародних норм

По-перше, санкції описуються через категорію одностороннього примусу. Це зміщує увагу з питання, чи потребує агресія колективної відповіді, до питання, хто має право застосовувати обмеження. Правова аргументація про пріоритет Ради Безпеки є послідовною, але має структурний парадокс: Росія як постійний член Ради може ветовати заходи у відповідь на власну агресію. Тому вимога виключно радбезівської санкції фактично робить примус малоімовірним.

По-друге, постачання зброї подається передусім як ескалація, а не як допомога державі реалізувати право на самооборону за статтею 51 Статуту ООН. Це не доводить, що пацифістська позиція нещира. Проте такий фрейм асиметрично розподіляє відповідальність, адже дії постачальників зброї стають предметом критики, тоді як первинна відповідальність Росії за початок і продовження війни відсувається на другий план.

По-третє, політичне неприєднання описується як автономія. Бразилія прагне зберігати відносини і з ЄС та США, і з Китаєм та Росією. БРІКС надає цій практиці не лише інструментальну користь, а й статусну мову представництва Глобального Півдня, а відмова від «західного табору» та просування мультилатералізму позитивною міжнародною роллю незалежного посередника.

По-четверте, Росія залишається частиною колективного «ми». Для Москви участь у самітах, деклараціях і мережі інституцій БРІКС має цінність дипломатичної легітимності в умовах західних санкцій (de Carvalho, Anand & Naidu, 2025). Для Бразилії збереження Росії як повноправного учасника не дорівнює підтримці вторгнення. Однак воно демонструє, що порушення територіальної цілісності не є достатньою підставою для виключення з колективного простору.

Висновки

Позицію Бразилії щодо російської війни проти України не можна пояснити лише членством у БРІКС. Стратегічна автономія, прагнення мультилатералізму і реформ міжнародного порядку існували і раніше. Бразилія також не голосує як Росія чи Китай автоматично: вона підтримала ключові резолюції Генеральної Асамблеї, що засудили агресію та спробу анексії. Однак із цього не випливає, що БРІКС не має легітимаційного значення. Його обмежена колективна ідентичність

і консенсусні практики створюють нормативне середовище, у якому антисанкційність, неприєднання, діалог із Росією та критика постачання зброї набувають колективної легітимності. БРІКС легітимізує, закріплює й посилює вже наявну бразильську ідентичність, а не створює її. Ця ж ідентичність допомагає Росії залишатися частиною легітимного багатостороннього «ми», розмиває межу між агресором і жертвою та створює прецедент вибіркового застосування універсальних правил. Навіть якщо бразильська стратегічна автономія виникла до БРІКС, участь у групі може закріплювати й трансформувати її. Остаточне доведення цієї тези потребує систематичного аналізу бразильського офіційного дискурсу й процесу переговорів усередині групи. Уже наявні джерела, однак, достатні, щоб відкинути дві крайнощі: БРІКС ані повністю визначає політику Бразилії, ані є політично незначущим для того, як ця політика обґрунтовується та які нормативні наслідки вона створює.

Список використаних джерел

VIGEVANI, Tullo; CEPALUNI, Gabriel. Lula's foreign policy and the quest for autonomy through diversification. *Third World Quarterly*, v. vol. 28, n. no. 7, p. p.p. 1309-1326, out. 2007.

<https://repositorio.unesp.br/entities/publication/9815033d-d1d8-478d-923d-9d931a69d9cd>

O'Neill, J. (2001). *Building better global economic BRICs* (Global Economics Paper No. 66). Goldman Sachs.

<https://www.goldmansachs.com/insights/goldman-sachs-research/building-better>

BRIC. (2009, June 16). *Joint statement of the BRIC countries' leaders*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/090616-leaders.html>

BRICS. (2011, April 14). *Sanya Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/110414-leaders.html>

BRICS. (2014, July 15). *Fortaleza Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <http://www.brics.utoronto.ca/docs/140715-leaders.html>

de Carvalho, G., Anand, J., & Naidu, S. (2025). BRICS expansion: Adaptive response or proactive restructuring of global governance? *South African Journal of International Affairs*, 32(1–2), 9–32. <https://doi.org/10.1080/10220461.2025.2523507>

Roberts, C., Armijo, L. E., & Katada, S. N. (2018). *The BRICS and collective financial statecraft*. Oxford University Press.

<https://doi.org/10.1093/oso/9780190697518.001.0001>

South African BRICS Think Tank. (2023). *Sherpa meetings*.

<https://sabtt.org.za/brics-think-tanks-council-bttc/sherpa-meetings/>

Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International Organization*, 46(2), 391–425.

<https://doi.org/10.1017/S0020818300027764>

Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics*. Cambridge University Press.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511612183>

Brito Cruz, J. H. de. (2024). Brazil: What kind of power? *Global Affairs Annual Review*, 1, 391–409.

https://www.researchgate.net/publication/387270695_Brazil_What_Kind_of_Power

Luce, M. S. (2011). A economia política do subimperialismo em Ruy Mauro Marini: Uma história conceitual. *Anais do XXVI Simpósio Nacional de História*. Associação Nacional de História.

https://www.snh2011.anpuh.org/resources/anais/14/1300921521_ARQUIVO_MathiasLuceArtigoAnpuhFinal.pdf

Gamio, L., & Swanson, A. (2022, October 30). How Russia pays for the war. *New York Times*. https://library.institutcl.cz/20221030_NYT_HowRussiaPaysforWar.pdf

Appel, H. (2024). Competing narratives of the Russia–Ukraine war: Why the West hasn't convinced the rest. *Global Policy*, 15(4), 559–569. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13431>

Centro Brasileiro de Relações Internacionais. (2025, April 29). *Por que o BRICS é estratégico para o Brasil?* [Análise de conjuntura internacional]. https://cebri.org/media/documentos/arquivos/AC_BRICS.pdf

Hopewell, K. (2026). The ties that bind: reassessing the political significance of the BRICS amid Russia's War on Ukraine. *Globalizations*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/14747731.2026.2624158>

BRICS. (2015, July 9). *VII BRICS Summit: 2015 Ufa Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/150709-ufa-declaration.html>

BRICS. (2016, October 16). *Goa Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/161016-goa.html>

BRICS. (2017, September 4). *Xiamen Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/170904-xiamen.html>

BRICS. (2018, July 26). *Johannesburg Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/180726-johannesburg.html>

BRICS. (2019, November 14). *Brasília Declaration*. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/191114-brasilvia.html>

BRICS. (2020, November 17). Moscow Declaration. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/201117-moscow-declaration.html>

BRICS. (2021, September 9). New Delhi Declaration. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/210909-new-delhi-declaration.html>

BRICS. (2022, June 23). XIV BRICS Summit Beijing Declaration. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/220623-beijing-declaration.html>

BRICS. (2023, August 23). Johannesburg II Declaration. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/230823-declaration.html>

BRICS. (2024, October 23). Kazan Declaration. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/241023-declaration.html>

BRICS. (2025, July 6). Rio de Janeiro Declaration: Strengthening Global South cooperation for a more inclusive and sustainable governance. BRICS Information Centre, University of Toronto. <https://www.brics.utoronto.ca/docs/250706-declaration.html>

BRICS. (2026, September 12). New Delhi Declaration. Building for Resilience, Innovation, Cooperation and Sustainability
<https://d2jiw2zrmmyqt8.cloudfront.net/wp-content/uploads/2026/09/12185124/New-Delhi-Declaration-2026-1.pdf>

United Nations General Assembly. (2014, March 27). *Territorial integrity of Ukraine* (A/RES/68/262). <https://docs.un.org/en/A/RES/68/262>

United Nations General Assembly. (2016, December 19). *Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine)* (A/RES/71/205). <https://docs.un.org/en/A/RES/71/205>

United Nations General Assembly. (2017, December 19). *Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine* (A/RES/72/190). <https://docs.un.org/en/A/RES/72/190>

United Nations General Assembly. (2018, December 17). *Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov* (A/RES/73/194). <https://docs.un.org/en/A/RES/73/194>

United Nations General Assembly. (2018, December 22). *Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine* (A/RES/73/263). <https://docs.un.org/en/A/RES/73/263>

United Nations General Assembly. (2019, December 9). *Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov* (A/RES/74/17). <https://docs.un.org/en/A/RES/74/17>

United Nations General Assembly. (2019, December 18). *Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine* (A/RES/74/168). <https://docs.un.org/en/A/RES/74/168>

United Nations General Assembly. (2020, December 7). *Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov* (A/RES/75/29). <https://docs.un.org/en/A/RES/75/29>

United Nations General Assembly. (2020, December 16). *Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine* (A/RES/75/192). <https://docs.un.org/en/A/RES/75/192>

United Nations General Assembly. (2021, December 9). *Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov* (A/RES/76/70). <https://docs.un.org/en/A/RES/76/70>

United Nations General Assembly. (2021, December 16). *Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine* (A/RES/76/179). <https://docs.un.org/en/A/RES/76/179>

United Nations General Assembly. (2022, March 2). *Aggression against Ukraine* (A/RES/ES-11/1). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/1>

United Nations General Assembly. (2022, March 24). *Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine*(A/RES/ES-11/2). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/2>

United Nations General Assembly. (2022, April 7). *Suspension of the rights of membership of the Russian Federation in the Human Rights Council* (A/RES/ES-11/3). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/3>

United Nations General Assembly. (2022, October 12). *Territorial integrity of Ukraine: Defending the principles of the Charter of the United Nations* (A/RES/ES-11/4). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/4>

United Nations General Assembly. (2022, November 14). *Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine* (A/RES/ES-11/5). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/5>

United Nations General Assembly. (2022, December 15). *Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine* (A/RES/77/229). <https://docs.un.org/en/A/RES/77/229>

United Nations General Assembly. (2023, February 23). *Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine* (A/RES/ES-11/6). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/6>

United Nations General Assembly. (2023, December 19). *Situation of human rights in the temporarily occupied territories of Ukraine, including the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol* (A/RES/78/221). <https://docs.un.org/en/A/RES/78/221>

United Nations General Assembly. (2025, February 24). *Advancing a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine*(A/RES/ES-11/7). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/7>

United Nations General Assembly. (2025, February 24). *The path to peace* (A/RES/ES-11/8). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/8>

United Nations General Assembly. (2025, December 3). *Return of Ukrainian children* (A/RES/ES-11/9). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/9>

United Nations General Assembly. (2026, February 24). *Support for lasting peace in Ukraine* (A/RES/ES-11/10). <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/10>

Krause, F. (2024), Explaining Brazil's Stance on the Ukraine War. *Bull Lat Am Res*, 43: 326-329. <https://doi.org/10.1111/blar.13575>

Reuters. (2023a, April 18). *Brazil's Lula condemns invasion of Ukraine, touts peace initiative*.

<https://www.reuters.com/world/ukraine-invites-brazils-lula-visit-criticizes-his-peace-efforts-2023-04-18/>

Reuters. (2023b, April 21). *Lula to drop criticism of West over Ukraine in Europe visit, sources say*.

<https://www.reuters.com/world/europe/lula-drop-criticism-west-over-ukraine-europe-visit-sources-say-2023-04-21/>

Le Figaro. (2023, April 7). *Guerre en Ukraine : le porte-parole de la diplomatie ukrainienne dit à Lula qu'elle ne renoncera pas à la Crimée*. *Le Figaro*.

<https://www.lefigaro.fr/international/guerre-en-ukraine-lula-suggere-a-kiev-de-renoncer-a-la-crimée-pour-mettre-fin-au-conflit-20230407>

Reuters. (2023c, April 22). *Brazil's Lula doesn't want to "please anyone" with Ukraine stance*.

<https://www.reuters.com/world/brazils-lula-doesnt-want-please-anyone-over-ukraine-stance-2023-04-22/>

Ministério das Relações Exteriores. (2022, April 7). *Resolução da Assembleia Geral da ONU sobre a suspensão do "status" da Rússia como membro do Conselho de Direitos Humanos* [Press release]. Governo Federal do Brasil.

https://www.gov.br/mre/pt-br/canais_atendimento/imprensa/notas-a-imprensa-backup/resolucao-da-assembleia-geral-da-onu-sobre-a-suspensao-do-status-da-russia-como-membro-do-conselho-de-direitos-humanos

Costa Filho, R. (2022, June 6). *Declaração do representante permanente, Embaixador Ronaldo Costa Filho, em reunião do Conselho de Segurança sobre Ucrânia* [Statement].

Ministério das Relações Exteriores. <https://www.gov.br/mre/pt-br/delbrasonu/discursos-na-onu/2022/junho-2022/declarac>

[ao-do-representante-permanente-embaixador-ronaldo-costa-filho-em-reuniao-do-conselho-de-seguranca-sobre-ucrania-6-de-junho-de-2022-texto-em-ingles](#)